

lu nemanželských porodů od poloviny 18. století jako kritérium prosazení se modelu romantické lásky (s. 488) a naopak upozorňuje na řadu dalších možných faktorů (a tím i interpretací), působících značně zvýšení podílu nemanželských porodů v období 1750–1850, kdy v Evropě obecně vzrostl podíl nemanželských porodů na 10 až 20% a v některých oblastech dokonce začal překračovat 50% (s. 505). Možné faktory spatřuje Gestrich kupříkladu v náboženských důvodech (např. silný antiklerikalismus ve Francii a v Korutanech, kde jsou zároveň vysoké podíly nemanželských porodů), v probíhající agrární revoluci (vyšší zastoupení čeledi v populaci a zároveň přetrvávající odpor ke sňatkům osob v postavení čeledi), v tendenci k intimizaci rodinného či partnerského života, jež může ústít až v nárůst počtu nesezdaných soužití (s. 507).⁹ Za pozornost stojí koincidence vysokého zastoupení nemanželských porodů a sociálního celibátu. Z Gestrichova výkladu se oblastí, kde tomu tak bylo, jeví být rakouské alpské země 19. století (s. 415 a 505–507). V některých místech zde podíl nemanželských porodů přesahoval 60% z celkového počtu porodů a podíl osob žijících v sociálním celibátu zde byl v mužské části populace 30% (Salzbursko), resp. 40% (Korutany), což jsou hodnoty značně vysoké např. oproti pouhým 10% uváděným Jacquesem Dupaquierem pro Francii 17. a 18. století. Lze jen dodat, že z tohoto hlediska viděno se kategorie definitivního, resp. sociálního celibátu jeví jako značnou měrou formální

⁹ O souvislostech nemanželské plodnosti srov. z českých studií nejnověji: Daniela Tinková, *Illegitimita a „nová ekonomie života“ v osvícenské Habsburské monarchii*, in: *Historická demografie* 27, 2003, s. 133–172.

a závislá na církevním (matriční záznamy) či státně-úředním (konskripce obyvatel, resp. sčítání lidu) kategorizování skutečnosti. Je tak zřejmé, že snahy o statistické podchycení nesezdaných soužití nejsou zdaleka problémem až současných sociologů či demografů.

Gestrichova snaha pojednat souvisle vývoje evropské rodiny posledního půltisíciletí ústí mimo výše již zmíněného rovněž v jeho závěr, zdůrazněný i v recenzi Eduarda Maura, že nelze mluvit o *ztrátě funkce rodiny* v současné společnosti, nýbrž spíše o neustálém *proměňování funkcí rodiny* ve vývoji evropské společnosti a kultury. V tomto smyslu považuje Gestrich za vhodnější mluvit o *pluralizaci* životních (rodinných, domácnostních) forem, než o *de-institucionalizaci* rodiny, životních cyklů a pod. (s. 400–405).

Jan Horský

K VĚCEM SAMÝM. Sborník Zdeňku Pincovi k šedesátým narozeninám, připravili Josef Kružík, Jakub Marek, Jaroslav Novotný, Sára Ungárová a Richard Zika, Universita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2005

Je velmi těžké psát recenzi o sborníku natolik pestrém a napsaném k počtu jubilaranta, jehož působení je jen velmi těžko uchopitelné z hlediska tradičních odborných studií. Sám Zdeněk Pinc, který dokázal neobyčejně úspěšně překonat svůj handicap a obrovskou energii a záběrem překonal výsledky své činnosti většinu svých současníků, dosáhl mnohé v praxi, v úspěš-

ném vedení studentů i v založení nynější Fakulty humanitních studií. Tu vytvořil především svou vůlí a jako odpověď na legitimní požadavek obecného humanitního vzdělání, které příliš specializované obory poskytnou jen stěží. Poté, co uviděl situaci na Filosofické fakultě jako pro podobný projekt nevhodnou, vystavěl FHS prakticky z ničeho v jednom z mála momentů, kdy to bylo možné. Inspirační základ Pincův spojuje různé filozofické tradice s vědami o antickém starověku, kulturní antropologií a dalšími obory a přístupy a je také ve své rozsáhlosti a množství přístupů těžko uchopitelný tradičním způsobem.

Jan Sokol přemýšlí o způsobu počítání do dvanácti a šedesáti novým způsobem, podle článků prstů – jistě zajímavý nápad. Já jsme kdysi četl, že to souvisí s mesopotamským kalendářem, – dvanáct měsíců, 60 dní v dvouměsíci; rozhodně tam byla velice rozvinuta astrologie i astronomie. Hynek Bartoš ve svém výměru člověka nestihl připomenout samotný řecký název – anthrópos značí vzpřímený, a tím jazyk definuje z řeckého hlediska podobný předpoklad svobody dosažené harmonií sil, podobně jako řecká architektura toho dosahuje harmonickou vyrovnaností protichůdných sil tíže a vztlaku. Tím je dána i možnost svobody u člověka; toto pojetí je ostatně blízké i Platónově definici. Z eseje L. Benyovského s výklady několika Heideggerových pojmů se mi při diskusích s posluchači nejvíce osvědčila paseka: jen část mé paseky je dostupná i tomu, se kterým chci komunikovat, a jinou část paseky poznám jediné skrze někoho jiného. Pindarova areté (F. Horáček) mohla být i podle toho, co mu kdo zaplatil: připomněl bych ódu, ve které oslavuje Xenofóntův dar svatyni v Korintě (frg. 122):

*Nejpřátelštější mladé dívky, služebnice Peithó v bohatém Korintě,
vy, které často necháte v zeleném kadidle vyzrazit žluté slzy,
zatímco vaše myšlenky vylétají vzhůru k matce touhy lásky, božské Afrodítě,
vám je určeno, ó dcery, abyste bez výčitek trhaly na rozkošném lůžku
plody hýřivé mladosti. V nutnosti je všechno krásné...
vládkyně Kypru, Afrodítě, sto tělem obratných dívek
věnoval Xenofón svatyni, a bohyně splnila přání jeho modlitby.*

Ivan Chvatík připomněl diskusi o rozumnosti v Charmenidovi, ale také zmíněný tam obdiv k thrácké moudrosti Zalmoxidově, tedy onen vztah mezi Platónem a mystériemi, jejichž moudrost se Platón snaží uchopit jinak, svým způsobem, ve kterém ovšem byl proti pozdějšímu racionálnějšímu Aristotelovi teprve na půli cesty. Kružíková analýza zlomku z Aristotelova spisu Protreptika potvrzuje, jak blízko byl ve svém mládí Aristotelés Platónovi – vždyť se i podle tradice rozešli v dobrém. Petříčkova úvaha o myšlení malířském, které se projevuje přímo obrazem a neprochází tak destilací abstrakce na povrchu myslí, je vhodnou připomínkou k rozšíření úhlu pohledu na tento pojem. Malba je poněkud jiná forma myšlení, než pro nás obvyklá filozofická, ale bližší jiným formám – myšlení srdcem, nebo tzv. *dreaming* australských domorodců či některých amerických Indiánů. Článek je podnětem, abychom pojem myšlení rozšířili i na takové jeho způsoby, které dnes pro nás nejsou v běžném paradigmatu do myšlení zahrnuty.

K čemu má být dnes universita podává ve svém přehledu podle H.-G. Gada-

mera Ondřej Skripník: všichni o tom přemýšlíme a hledáme cestu z dnešní její krize. Prof. Gadamer přednášel před časem i v Praze, ale byl už opravdu starý a čekal jsem od něho víc. Sám bych se také ale – podobně jako on – přimlouval, aby více pozornosti bylo věnováno metodě vědecké práce, řemeslu bádání. I když nebudu sám badatelem, naučím se užitečnému způsobu přístupu k jevům, jejich rozložení, analýze utřídění a znovusložení faktů, interpretaci. Taková vlastní zkušenost pomůže každému ke zlepšení myšlení i mimo vědecké bádání. Vlastní přístup k přehlcení informacemi, reklamou, pseudoinformacemi, *infotainmenty* (je to nová složenina informace a bavičství, *entertainmentu*) a dalšími šumy vyžaduje zjasnění vědomí, ke kterému by měla dnešní universita především vést. Jistě nemá jít o sdělování encyklopedických znalostí, které jsou dnes i na internetu, ale o konfrontaci s vyzrálou osobností učitele, podle které – a proti které – se může student naučit své zralosti, své svobody *pro*, svéprávnému občanství, proti pubertácké svobodě *proti*, která dnes ve světě bohužel převládá. Ovšem něco se studenti naučit musí, jinak bychom se spolu nemohli bavit ve společném kulturním kontextu a nerozuměli bychom si navzájem: taková situace bohužel dnes hrozí. Nová globální solidarita je zatím jen ideálem, uskutečňovaným malými minoritami, ale přesto jsem našel přátele, se kterými si rozumím, i v exotických zemích a jsem rád, mohu-li si zaemailovat z přítelem z Filipín či Ekvádoru o něčem, co nás oba zajímá a pomoci tak vytvářet síť (network), ve kterém tkáme své myšlenky dohromady, i když se jistě hned tak spolu nesejdeme.

Rád jsem si přečetl i článek o bogomilech Dimitrije Dospíšila. Je na něm sym-

patické, jaké úsilí věnuje autor své kauze, ale přece jen tak extrémní stanovisko popírající mnohé z toho, co bylo bogomilům přičítáno, je výlučné a tedy mimo pravděpodobný prostor hledání. *Sine ira et studio* se sice nemá přehánět, aby nás nesežrala Skylla, ale při příliš volné interpretaci pramenů nám hrozí z druhé strany Charybdis, která spolkně nikoli jen část posádky, ale celou loď.

Jan Bouzek

Přemysl Blažiček: KRITIKA A INTERPRETACE,

(uspořádal, k vydání připravil
a komentářem opatřil Michael
Špirit), Triáda, Praha 2002

Souborného vydání svých textů se literární kritik a interpret Přemysl Blažiček, narozený v roce 1932, nedožil – zemřel v roce 2002 ještě před jeho publikováním.

Přemysl Blažiček na svou literárně-vědnou dráhu vstupuje v letech 1951 až 1956 studiem češtiny a literární vědy na FFUK. Poprvé publikuje v roce 1955, a to fejeton o Wolkerově Prostějově (*Městem básnickovým*). V roce 1956 ukončil své studium diplomovou prací *Básnické obrazy Jiřího Wolкера* (podstatná část vyšla v České literatuře, č. 4/1957). Od roku 1958 až do konce svého života pracuje průběžně v různých odděleních Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV, orientovaných převážně na českou literaturu 20. století. Do roku 1969 mu vycházejí drobné publikace v různých literárních časopisech či kulturních sloupcích běžných periodik. Svou první velkou monografií *Sebevědomění poezie* (o Vladimíru Holanovi) před-